

Asia: VN/5468/2020-TEM-105

Kaupan toimialan tulevaisuusselonteko

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnot lukuun 1. Selonteon tausta, tarkoitus ja laatiminen

-

Lausunnot lukuun 2. Kaupan toimialan tilanne- ja muutoskuva

-

Lausunnot lukuun 3. Kuluttajakäyttäytyminen ja asiakaslähtöisyys

-

Lausunnot lukuun 4. Kaupan alan työllisyys, osaaminen ja koulutus

Luvussa 4 (KAUPAN ALAN TYÖLLISYYS, OSAAMINEN JA KOULUTUS) kuvataan kattavasti kaupan alan osaamistarpeisiin ja koulutukseen liittyviä näkökohtia. On selvää, että kaupan alan tulevaisuuden ja alan yritysten kilpailukyvyyn ja menestymismahdollisuuksien kannalta keskeiseen rooliin nousee juuri osaaminen, dynaamiset kyvykkyydet ja jatkuva oppiminen. Kaupan alan kilpailu onkin muuttumassa yhä selkeämmin osaamisperustaiseksi kilpailuksi.

Osaamisen vahvistaminen tapahtuu yhtäältä koulutuksen kautta, mutta myös pitkäjänteiseen tutkimustyöhön perustuen. Onkin tärkeä ymmärtää, että eritoten ylemmillä koulutusasteilla annettava opetus pohjaa ensisijaisesti korkeatasoiseen, vertaisarvioituun tieteelliseen tutkimustietoon, toki käytännön osaamistarpeet ymmärtäen. Eli siinä missä kaupan alan osaamista vahvistetaan koulutusta uudistamalla, on tärkeää tukea samalla myös kaupan alaan liittyvää akateemista tutkimustyötä ja kansainvälistä, mutta myös kansallista, tutkimusyhteistyötä uuden tieteellisen tiedon tuottamiseksi.

Tutkimustyön tukeminen tarkoittaa yhtäältä lisäresurssien kohdistamista kaupan alan perustutkimukseen, mutta myös alan soveltavaan tutkimustyöhön. Tämä resursointi voisi tapahtua esimerkiksi Suomen Akatemian tai Business Finland rahoituksen kautta (esim. tavoitteena tulisi olla

kaupan alan huippuyksikön perustaminen Suomeen). Lisäksi perustamalla kaupan alan professuureja ja tutkijajäseniä sekä rahoittamalla monivuotisia tutkimusohjelmia luotaisiin edellytykset tutkimustyön vahvistamiselle ja uuden tieteellisen tiedon tuottamiselle juuri kaupan alalta. Selonteossa olisikin syytä tuoda vielä nykyistä selkeämmin esille tämän akateemisen tutkimustyön merkitys kaupan alan osaamisen vahvistamiseksi sekä tunnistaa tähän tutkimustyöhön liittyvät erityiset resurssitarpeet.

Lisäksi tarkentaisimme vielä, että ennen koulutuksen uudistustyöhön ryhtymistä kartoitetaan vielä tarkemmin nykyisten kaupan alan koulutusohjelmien ja opintopolkujen sisällöt ja osaamistavoitteet eri koulutusasteilla ja niiden vastaavuus alan muuttuviin osaamistarpeisiin. Tämän jälkeen arvioitaisiin tarkemmin koulutuksen tosiasiallinen uudistamistarve yhdessä koulutuslaitosten kanssa ja linjattaisiin mahdollisista uudistuksista eri koulutusasteilla sekä huolehdittaisiin myös riittävästä, pitkän aikavälin resursseista uudistusten toteuttamiseksi kullakin koulutusasteella (esim. perustamalla kaupan alan lehtoraatteja tai vastaavia opettajajäseniä). Lisäksi on tärkeää, että mahdollisia uudistuksia linjattaessa otetaan huomioon eri koulutusasteiden painopistealueet ja keskinäinen työnjako sekä käytävissä olevat resurssit ja osaaminen. Koulutuksen uudistaminen tulee siis tapahtua yhtäältä alan muuttuvia osaamistarpeita tunnistaen, mutta myös koulutuslaitoksia kuullen ja niiden resursseja sekä osaamisohjelmia vahvistaen.

Niin ikään kaupan alan osaamisen vahvistamisessa tärkeää on se, että alan yritykset kehittävät omia koulutus- ja trainee-ohjelmiaan, jotka tarjoavat yrityksille räätälöityä osaamista ja luovat osaltaan perustan jatkuvalle oppimiselle. Yrityksillä itsellä tulee olla siten aktiivinen rooli osaamisen vahvistamisessa ja myös valmius tehdä tarvittavia koulutusinvestointeja.

Korjausehdotus Kehittämisehdotukseen 2 liittyen: Kartoitetaan kaupan alan koulutuksen uudistamistarve eri koulutusasteilla ja toteutetaan tarvittavat uudistukset pitkäjänteisessä yhteistyössä eri toimijoiden kesken sekä varmistetaan, että koulutuksen uudistamiseksi eri osapuolilla on käytössään riittävät resurssit ja muu tarvittava tuki. Uudistustyö toteutetaan koulutusta tarjoavien toimijoiden painopistealueet ja strategiset valinnat ymmärtäen.

Lausunnot lukuun 5. Kauppa osana alueiden elinvoimaisuutta ja huoltovarmuutta

-

Lausunnot lukuun 6. Digitalisaatio kaupan alan uudistajana ja globaalikauppa

-

Lausunnot lukuun 7. Kestävä kauppa, ilmastonmuutos ja yritysvastuu

-

Lausunnot lukuun 8. Markkinoiden toimivuus ja kilpailullisuus sekä markkinoiden välinen sääntely

-

Lausunnot lukuun 9. Yhteenveto kehittämisehdotuksista

-

1. Kansallinen kehittämistyö: luodaan uusia ja kehitetään voimassa olevia kansallisia järjestelmiä, toimintamalleja ja säännöksiä edistämään kaupan alan uudistumista sekä kasvukykyä (painopistealue 1)

-

2. Resursointi: vauhditetaan kaupan alan uudistumista, kasvua ja kansainvälistymistä TKI-panoksilla ja ohjelmatyöllä (painopistealue 2)

Resursointiin liittyen keskeistä tukea kaupan alaan liittyvää pitkäjänteistä akateemista tutkimustyötä. Tämä tarkoittaa yhtäältä lisäresurssien kohdistamista perustutkimukseen, mutta myös kaupan alan soveltavaan tutkimustyöhön. Tämä resursointi voisi tapahtua esimerkiksi Suomen Akatemian ja Business Finlandin rahoituksen kautta. Yhdeksi tavoitteeksi tulisi nostaa kaupan alan huippuyksikön perustaminen Suomeen. Lisäksi perustamalla kaupan alan professuureja ja tutkijapositioneja sekä rahoittamalla monivuotisia tutkimusohjelmia luotaisiin edellytykset tutkimustyön vahvistamiselle ja uuden tieteellisen tiedon tuottamiselle juuri kaupan alalta. Kaiken kaikkiaan on tärkeää, että kaupan alan akateemista tutkimustyötä ei laiminlyödä uudistuksia tehtäessä ja resursseja kohdennettaessa. Laadukas akateeminen tutkimustyö luo vahvan perustan kaupan alan uudistumiselle ja osaamistason nostolle.

Myös kaupan alan koulutusta ja sen uudistamista (esim. mahdollisia uusia opetusohjelmia) tulee tukea riittävin taloudellisin panostuksin, kuten perustamalla kaupan alan lehtoraatteja tai vastaavia opettajapositioneja eri koulutustasoilla.

3. Kansainvälinen vaikuttamistyö: vaikutetaan kansainvälisesti EU-tasolla ja EU-alueen ulkopuolella kaupan alaa koskeviin sisältöihin/asioihin (painopistealue 3)

-

Kaupan alan visio vuonna 2032

-

Kaupan alan skenaariot vuonna 2032

-

10 a. Ekosysteemisesti uudistunut kansainvälisesti kilpailukykyinen kauppa -skenaario

-

10 b. Kilpailuhaitan kokenut kauppa -skenaario

-

10 c. Kilpailukyvyyn menettänyt kauppa -skenaario

-

11. Muut mahdolliset palautteet ja kommentit

-

Lindblom Arto
Aalto yliopisto